Ὁ Παλαμᾶς γιὰ τοὺς Πολῖτες εἶναι ὁ Ποιητής. Ἔτσι τονὲ λένε. Ἐμεῖς ἐδῶ ἀκόμα τονὲ συζητοῦμε. Ἴσως γιατὶ εἴμαστε φιλολογικώτεροι ἀπὸ τοὺς Πολῖτες. Ἴσως καὶ γιατί, ὄντας μεγάλοι καὶ τρανοί, τρέμουμε νἀναγνωρίσουμε ἄλλονε γιὰ μεγαλύτερό μας Pro domo sua, ποὺ λέγανε κ' οἱ Ακτίνοι. Ὁ καθένας γιὰ τὸ φτωχοκαλύβι του.

★

Τὸ Φυτίλη δὲν τὸν εἶδα στὴ συντροφιὰ τοῦ Φωτιάδη. Τὸν εἶδα μοναχό του, κάτου στὸ Γαλατᾶ, καὶ τὸ καταχάρηκα. Ἂν ἔφευγα ἀπὸ τὴν Πόλη, δίχως νὰ δῶ τὸ Φυτίλη (καὶ κιντύνεψα νὰν τὸ πάθω αὐτό), θὰ ζημιωνόμουνα σημαντικά. Διαβολάθρωπος κι ἀνοιχτόκαρδος ὅσο παίρνει. Μὲ τὴ δεύτερη κουβέντα μιλούσαμε ἀνοιχτὰ πιά, σὰ νὰ γνωριζόμαστε χρόνια. Γιομάτος φωτιὰ κ' ἐνέργεια. Διευτύνει δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πόσες μεγάλες ἐπιχείρησες κ' εἶναι δημοτικώτατος στὴν Πόλη. Γι' αὐτὸ καὶ τονὲ βρίζουνε λυσσασμένα οἱ φημερίδες. Τονὲ βρίζουνε γιὰ νὰ πουλάνε περσότερα φύλλα. Καὶ τοῦ τὸ λένε. Καὶ γελάει ὁ Φυτίλης.

— Καημένε Φυτίλη, θὰ σὲ βρίσουμε αὔριο.

— Τὸ ξέρω. Θἄχει πέσει πάλε ἡ κυκλοφορία σας. Βρίστε με λοιπό, μὰ νὰ μὲ βρίσετε ἔξυπνα. Ἂ θέτε μάλιστα, ἐλάτε νὰ σᾶς ὑπαγορέψω ὁ ἴδιος τὶς βρισιές!

Δὲν πιστεύω νἄχει ξευτελίσει ἄλλος τόσο τοὺς ὑβριστάδες του. Στὸ ξενοδοχεῖο ποὺ φάγαμε τὸ μεσημέρι, μοῦ σύστησε ἕναν κύριο.

— Νά, τοῦ λόγου του ἀπὸ δῶ ἔχει γράψει τὴν ὑβριστικώτερη σάτυρα ἐναντίο μου!

Καὶ γελοῦσε καὶ χωράτευε μαζί του. Στύλος δυνατὸς τῆς Δημοτικῆς κι ὁ Φυτίλης. Δουλεύει καὶ μὲ τὴν πέννα καὶ μὲ τὴ γλώσσα. Κρῖμα μοναχὰ ποὺ μερικὲς ἀσήμαντες διαφωνίες (ὀρθογραφικὲς ἰδιοτροπίες τὸ περσότερο) τὸν κρατάνε κάπως μακριὰ ἀπὸ τὸ Φωτιάδη, ἐνῶ πρέπει νὰ βρίσκεται πλάϊ του. Ἀνάγκη νὰ τὴν κάνει κι αὐτὴ τὴ θυσία ὁ μεγαλόκαρδος ὁ Φυτίλης. Ἀνάγκη νὰ ὑποταχτεῖ στοὺς περσότερους. Ὅπως καὶ σὲ ἄλλα, ἔτσι καὶ στὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μοιάσει ἡ Πόλη μὲ τὴν Ἀθήνα. Καπετανάτα δὲν τῆς χρειαζουνται. Ἂς τὰ χαιρόμαστε ἐμεῖς ἐδῶ οἱ ρέμπελοι τὰ καπετανάτα μας.

★

Δημοτικίστρες δὲ γνώρισα στὴν Πόλη, ἐξὸν ἀπὸ τὶς κυράδες τοῦ Φωτιάδη, τοῦ Σιώτη καὶ τοῦ Πανταζῆ. Εἶναι κι ἄλλες, μοῦ εἶπανε, μὰ δὲν ἔτυχε νὰν τὶς γνωρίσω καὶ νὰ μιλήσω μαζί τους. Ἡ ἀρχοντιά τους κ' ἡ καλοσύνη τους μοναδικὴ κι ἀφοσιωμένες στὸ ζήτημα. Κάνουν κι αὐτὲς τὴν προπαγαντούλα τους στοὺς γυναίκειους κύκλους. Ἡ κ. Πανταζῆ μάλιστα μᾶς ἑτοιμαζει καὶ μιὰ πρωτότυπη παιδαγωγικὴ μελέτη ποὺ θὰν τὴν τυπώσει στὸ «Νουμᾶ». Ὅταν τὶς γνώρισα, εἶπα μέσα μου·

— Ἄξιες γυναῖκες νἄχουν τέτιους διαλεχτοὺς ἄντρες!

Νὰ σημειώσω κι αὐτὸ ποὔρχεται τώρα στὴν ἄκρη τῆς πένας μου. Ὁ Πανταζῆς γνώρισε τὴ γυναίκα του πρῶτα γιὰ δημοτικίστρα κ' ὕστερα τὴν ἀγάπησε καὶ τὴν πῆρε. Κι ὁ Φωτιαδης, τὴ μεγαλύτερη κόρη του τὴν ἔδωκε σὲ δημοτικιστή, στὸν Ἀλέξ. Παπᾶ, τὸ γιατρό. Ἡ Πόλη λοιπὸ θἄχει καὶ τούτη τὴν τιμή, πὼς γενήκανε σ' αὐτὴ οἱ πρῶτοι γάμοι μὲ προξενήτρα τὴν Ἰδέα.

★

— Ἔγραψες τόσα καὶ γιὰ τὴν Πόλη τίποτα δὲ μᾶς εἶπες.

Τὴν παρατήρηση τοῦ φίλου μου τὴ βρίσκω σωστή. Δὲν εἶπα τίποτα κι οὔτε θὰ πῶ, γιατὶ δὲν ξέρω τί νὰ πῶ. Περιγραφές της ἔχουνε δημοσιευτεῖ ἄπειρες, ποὺ καταντάει, διαβαζοντας κανεὶς μερικὲς ἀπὸ δαῦτες, νὰ ξέρει τὴν Πόλη πρὶν ἀκόμα τὴ δεῖ. Κ' ἔπειτα σὲ κάθε δρασκελιὰ τόπο ἀλλαζει τόσο ἡ ζουγραφιὰ καὶ τόσο ἡ ζωή, ποὺ πρέπει νὰ μείνει κανεὶς ἕνα χρόνο, μελετώντας τὴ ζωή της ἀδιάκοπα, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ μὴ γράψει χοντροψευτιές, μιλώντας γι' αὐτή.

Ἐγὼ ἔγραψα μοναχὰ ὅ,τι βαθύτερα μὲ συγκίνησε καὶ δὲ ντράπηκα νὰ τὸ μολογήσω στὸν ἑαυτό μου, ὅταν τὸ βαπόρι σαλπάρησε, πὼς δὲν εἶδα τὴν Πόλη. Πέντε μέρες δὲν προφταίνει κανεὶς νὰ καλοδεῖ οὔτε τὸ Μενίδι. Ὅσοι δὲ ζήσανε καιρὸ στὴν Πόλη καὶ σᾶς λένε πὼς τὴ γνωρίσανε, σᾶς γελοῦν.

..... Τὸ βαπόρι σαλπάρησε, ἕνα μικρὸ ρυμοῦλκι δέθηκε στὴν πλώρη του καὶ ξεκινήσαμε ἀργὰ καὶ καμαρωτά. Εἴτανε σούρουπο, ἡ ὥρα ποὺ μὲ κάνει πάντα νὰ καλοτυχίζω, μαζὶ μὲ τὸν Κορφιάτη ποιητή, «τοὺς νεκροὺς ποὺ λησμονοῦνε τὴν πίκρια τῆς ζωῆς». Ἡ καρδιά μου εἴτανε βουρκωμένη Ἀγαπημένες συντροφιὲς ἄφινα, ποὺ ἴσως δὲν τὶς ξαναδῶ, κι ἀγαπημένες συντροφιὲς ξεκινοῦσα νἀντσμώσω, ποὺ μὲ λαχταροῦτανε. Τὰ μάτια μου δὲν τὰ ξεκολνοῦσα ἀπὸ τοὺς μιναρέδες τῆς Ἅγιας Σοφιᾶς ποὺ σὰ γιγαντένιοι ἥσκιοι ζουγραφιζόντουσαν ὄμορφα καὶ φανταχτερὰ στὴ θολάδα κείνης τῆς ὥρας. Τὴν ἔβλεπα καὶ θυμόμουνα τὄμορφο σονέττο τοῦ Πανταζῆ (Κώστα Γαζία) στὴν Ἅγια Σοφιὰ καὶ σιγόλεγα τὸν τελευταῖο στίχο του,

νὰ σὲ χαλάσει πιὰ ὁ καιρὸς καὶ μεῖς νὰ δοῦμε ἀγώρια

κ' ἔπλαθα μὲ τὸ νοῦ μου μεγάλους καὶ σκληροὺς χαλασμούς. Ταξιδεύαμε στὸ μεγάλο ρέμα καὶ ζυγώναμε στὸ Σαραϊ μπουρνοῦ, ὅταν τρακαίρνουμε πάνου σ' ἕνα καΐκι. Εἴδαμε τὸ καΐκι, μὲ φεγγαρόφωτη τὴν πρύμη, νὰ παρασαίρνεται ἀπ' τὸ ὁρμητικὸ ρέμα κι ἀκούσαμε τοὺς τρεῖς δυστυχισμένους ποὺ βρισκόντουσαν μέσα νὰ φωναζουν ἀπελπισμένα·

— Ἔλα, βαπόρι, νὰ μᾶς σώσεις! Ἔλα!..:

Κ' εἴδαμε σὲ λίγο νἀνοίγει ἡ θαλασσα καὶ νὰ καταπίνει καΐκι κι ἀθρώπους. Καὶ μεῖς τραβοῦσαμε τὸ δρόμο μας.

Ὅταν ὕστερ' ἀπὸ λίγο καθίσαμε στὴν πρύμη νὰ φάμε, σὰν καλοὶ νοικοκυραῖοι, καὶ ρωτήσαμε τὸν καπετάνιο γιατὶ δὲν τρέξαμε νὰ σώσουμε τὸ καΐκι, ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ σκληρὰ μὰ δίκια λόγια·

— Καὶ μοναχὰ νὰ σταματοῦσαμε πάνου στὸ ρέμα, θὰ πνιγόμαστε καὶ μεῖς. Τρεῖς εἴταν αὐτοὶ καὶ μεῖς εἴμαστε διακόσιοι καὶ πάνου....

Τὰ λόγια τοῦ καπετάνιου τὰ συνταίριασα μὲ τὸν ἀγώνα μας καὶ τὰ βρῆκα σωστά. Τί κι ἂ θυσιαστοῦνε τρεῖς καὶ χίλιοι τρεῖς ἀθρῶποι, τί κι ἂ χαλασει ἕνα χτίριο, ἂς λέγεται ἀκόμα Παρθενώνας ἢ Ἅγια Σοφιὰ, ὅταν εἶναι νὰ σωθοῦν οἱ πολλοί, ὅταν εἶναι νὰ σωθεῖ ἀλάκαιρο τὸ Ἔθνος;

Καὶ ξαναεῖπα τὴν εὐχὴ τοῦ ποιητῆ, κοιτάζοντας τελευταῖα κατὰ τὴν Ἅγια Σοφιὰ, ποὺ σβηνότανε στὸ διάστημα,

νὰ σὲ χαλάσει πιὰ ὁ καιρὸς καὶ μεῖς νὰ δοῦμε ἀγώρια!

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ ΙΔΑ: «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα.» Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ: «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δυὸ θάνατοι» Δρ. 3·

Πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ».

νἀντικρύσῃ κανένα θέαμα ποὺ νὰ θυμίζῃ τουλάχιστο τὸν τόπο τὸ μαγεφτικό. Ἔτυχε ἴσια ἴσια, τώρα ποὺ γυρίσανε ἀπὸ τὴν ἐξοχή, μιὰ μέρα, ὕστερις ἀπὸ τὸ φαγί, στὴν κάμερή της, προτοῦ κλείσῃ ὁ Ἀντρέας γιὰ τὸν ὕπνο τὸ παραθυρό της ἢ πιὸ σωστὰ τὸ φεγγίτη ποὺ ἄνοιγε στὴ μέση τῆς γυρτῆς στεγασιᾶς, ἔτυχε ἡ Κατινούλα μιὰ στιγμίτσα νἀκκουμπήσῃ, νὰ πάρῃ λίγο ἀέρα, ὅπως καὶ στὸ Χαμονοκόρφι. Τήραξε ὄξω. Μπροστά της, ντουβάρια καὶ ντουβάρια, κεραμίδια, τσιγκένιες στέγες, μὲ καπνοδόχες, μπουριὰ πλῆθος, φουγάρα κι ἀνεμούρια. Βεβαια πὼς τέτοια θέα δὲ σοῦ γαργάλιζε τὴ φαντασία. Μὰ ἡ ποίησή της, ἡ ποίηση ποὺ ἀπὸ τὴν Μπρετάνια της τὴ βαστοῦσε, πῆρε δρόμο ἀμέσως. Ἀπὸ πανω της ἀσύγνεφος ὁ οὐρανός· τὸ φεγγάρι γιομάτο· ἡ ἀβλὴ ποὺ εἴτανε μεγαλούτσικη τοὺς χώριζε καμποσο διάστημα κι ἀπὸ τοὺς γειτόνους ἢ σὰ θέλεις ἀπὸ τὸ Παρίσι τὸ ἴδιο, παρατραβηγμένο, ἀθόρυβο, σιγανὸ σὰν ποὺ ἔμοιαζε τὸ μέρος, κ' ἔτσι ἀπὸ μακριὰ θωροῦσε ἡ Κατινούλα τἀνκμμένα φώσια τῶ σπιτιῶνε καὶ κάτω κάτω ἄξαφνα κάτι φώσια κόκκινα, πράσινα, διαμαντένια· ἡ ἀτμοσφαίρα ὅλη περεχυμένη ἀπὸ τοὺς λαμπόθολους μενεξεδες τῆς φεγγαριᾶς. Τόσο τῆς ἔφταζε καὶ φώναξε βιαστικά, χαρούμενα τοῦ Ἀντρέα, σὰν τὸ παιδὶ ποὺ ἀνακαλυψε τίποτις σημαντικό·

—«Κύριε, Κύριε, δὲν ἔρχεστε νὰ μοῦ πῆτε; Μήπως ἔτσι δὲν εἶναι κ' ἡ Βενετιά;»

Ταράχτηκε ὁ Ἀντρέας. Καὶ γέλασε. Ἀπὸ τότες ὅμως θέλησε ἡ Κατινούλα καθε βραδι νὰ μὴν τῆς σφαλνᾷ τὸ φεγγίτη ὥςπου βίξῃ μιὰ ματιὰ ὄξω καὶ τῆς τὰ ξηγήσῃ. Τοὺς ἔκοψε τὴ συνήθεια ἡ φλόγωση τοῦ Ἀντρέα. Τὴν τετάρτη, δεκαχτώ, ἀφοῦ πιὰ γενήκανε καλὰ κ' οἱ δυὸ τους, ξαναρχίσανε, ἀκόμη καὶ σὰν ἔβρεχε, γιατὶ βρέχει κάμποσο καὶ στὴ Βενετιά. Ὁ τρίτος ὁ γιατρός, ὁ κ. Καρλιέρης, ἦρθε λοιπὸν τὶς δεκαεφτὰ μὲ τὴν ὥρα του, μὰ περισσότερο γιὰ τὸν Ἀντρέα παρὰ γιὰ τὴν Κατινούλα, ποὺ δὲν τὰ πήγαινε ἀχαμνά, μόνο ποὺ τὶς δεκαεννιὰ ἔνοιωσε πολὺ κουρασμένη ὡς τὶς τρεῖς τἀπόγεμα κ' ἔτσι τὸ παθαινε συχνούτσικα· τὶς εἴκοσι, λίγο πόνο στὴ φούσκα καὶ λιγάκι αἷμα. Τὶς εἴκοσι ξαναῆρθε κι ὁ κ. Καρλιέρης, νὰ καλοδῇ τὴν Κατινούλα. Στὸ μεταξύ, δὲ χασομέρησε ὁ Ἀντρέας· ἄρρωστος ἢ ὄχι, τὸ σκοπό του. Ζήτησε ἀπανωτὰ τοῦ φαρμακοπώλη νὰ τοῦ φροντίσῃ δυὸ ἀναλυσες, ἀφοῦ διάλεξε ὁ ἴδιος γιὰ τὴν πρώτη μιὰ μέρα ποὺ πονοῦσε ἡ φούσκα καὶ γιὰ τὴ δέφτερη μιὰ ποὺ δὲν πονοῦσε. Ταποτέλεσμα βγῆκε ἀπαράλλαχτα καθὼς τὸ πρόσμενε· ἡ πρώτη ἀνάλυση φανέρωνε λεφκαδι,αίματῖνες καὶ λεφκόκυτα· ἡ δέφτερη τίποτις. Ἀπόδειξη τρανὴ πὼς τἄφερνε ἡ φούσκα, ὄχι τὸ νεφρί της, γιατὶ στὸ νεφρὶ πάντα ὁ νοῦς του, κ' ἡ τρομάρα του πάντα τὸ νεφρί. Μὲ τὴ δοκιμὴ ποὺ ἔκαμε, μπόρεσε κι ὡδήγησε τὸ γιατρό, τοῦ ἐφκόλυνε κάπως καὶ τὴ διάγνωση καὶ τὸ θεράπεμα, ἐπειδὴ τὄβλεπε πὼς γιὰ τὴ φούσκα δὲν ξεταζανε καὶ δὲ λέγανε θετικά. Ὁ κ. Καρλιέρης πολὺ δὲν τρόμαξε μὲ τὴν κατάσταση τοῦ πλεμονιοῦ, δὲν ἔδωσε καὶ μεγάλη σημασία στὸ πλεμόνι. Ἀλήθεια ποὺ ὁ ἴδιος γερὸς γερὸς δὲν ἔμοιαζε. Νέος ἄθρωπος τριαντα τριῶ τριαντα πέντε χρονῶ, ντυμένος τῆς μόδας, παστρικός, τσίλικος, μ' ἕνα σιδερωμένο ἄσπρο ψιλὸ πανάκι ποὺ σὰ γραμμίτσα τοῦ ζουγραφιζε γῦρο γῦρο τἄνοιγμα τοῦ γελεκιοῦ του· ξαθόμαλλος, μὲ τὴ χωρίστρα του στὸ πλαγι, μὲ τὰ ξαθὰ χτενισμένα γενάκια του. Ἡ φωνή του σιγανή, χαμηλή, ὁμαλή· καταλαβαινες πὼς νὰ μιλοῦσε λιγάκι πιὸ δυνατὰ θἄβλεχε ἀμέσως Ἀφτός κατι θὰ ἤξερε ἀπὸ πλεμόνια, φύματα καὶ τέτοια· θἄπαιρνε καὶ κάμποσα γιατρικα. Παράγγειλε λοιπὸν καὶ τῆς Κατινούλας. Ἡ γιατρική του τῆς μόδας ὅπως κ' ἡ φορεσιά του. Νὰ τρώῃ, νὰ κοιμᾶται, νὰ βοηθιέται